

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія / За ред. С.Д. Максименка. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2008. – Том. X, Вип.7. – 600с. – С.325-332.

5. Шульга А.В., Тимирівська Т.М. Формування інтересу молодшого школяра до образотворчої діяльності / А. В. Шульга, Т. М. Тимирівська // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. - №70, 2020. - С. 99 – 103.

УДК 159.922.8:159.923

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ САМОСТАВЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ

Шевчук Ольга, здобувач ОС «Бакалавр»

спеціальності 053 «Практична психологія», 2 курс, РДГУ

Керівник: Джемдзера О.В., старший викладач

На сьогоднішній день проблема самоствавлення дуже болюча. Це пов'язане з тим, що в житті відносини до себе займає особливе місце. Самоствавлення є необхідним компонентом особистості в усіх відносинах до життя, адекватне ставлення до людини, до самого себе.

Мета дослідження - охарактеризувати особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків.

Виклад основного матеріалу. Проблема ставлення до себе вивчали у зарубіжній і вітчизняній психології такі дослідники, як Л. І. Божович, О. О. Бодальов, Л. С. Виготський, І. С. Кон, Г. С. Костюк, С. Куперсміт, В. В. Столін, С. Д. Максименко, В. М. Мясіщев, С. Р. Пантелеев, К. Роджерс, М. Розенберг, Л. Уэльс, І. І. Чеснокова. У працях вчених розглянуті такі питання: самоствавлення як компонент самосвідомості, зміни самосвідомості у підлітковому віці та вплив на самоствавлення, формування емоційно-ціннісного ставлення до себе, вплив соціуму на формування і розвиток самоствавлення. На сьогодні достатньо широко розглянута структура ставлення до себе (Б. С. Братусь, Є. Н. Волкова, Л. Я. Гозман, Д. І. Дубровський, С. Р. Пантелеев, А. В. Петровський, М. І. Сарджвеладзе, В. В. Столін). Зарубіжними вченими самоствавлення розглядається більшою мірою як узагальнена самооцінка, яка виступає в якості стійкого надситуаційного особистісного утворення, що виражає міру позитивного ставлення індивіда до себе, інтегрованого із часткових самооцінок (Х. Балтер) та має вияв у почутті схвалення, що відображає впевненість індивіда у власній самоцінності, значимості (С. Куперсміт). С. Р. Пантелеев пропонує принцип ієрархічно-динамічної структури самоствавлення, спираючись на розроблені О. М. Леонтьєвим уявлення про ієрархічно-динамічну будову мотиваційної сфери особистості, визначеної смислоутворюючими мотивами. С. Р. Пантелеев відмічає, що однакові за емоційною семантичною модальністю компоненти самоствавлення можуть виражати різний ціннісно-смысловий зміст для особистості.

У своїх дослідженнях В. О. Ядов та Л. Н. Лукін розглядали самоствавлення як ієрархічну систему настанов особистості, які направлені на саму себе і представили у вигляді чотирьох рівнів:

- вітальний, який об'єднує елементарні, фіксовані, більшою частиною неусвідомлені настанови (у вигляді переживань, настанов щодо ставлення до себе як до суб'єкта вітальної активності);

- конкретно-ситуативний, змістом якого є складніші, усвідомлені настанови ставлення до себе як до суб'єкта конкретних видів діяльності; виражаються у парціальних самооцінках і окремих образах, які виникають в результаті зіставлення суб'єктивних Я-образів і Я-образів значимих інших;

- узагальнений, який являє собою «єдиний узагальнений образ свого Я, більш зрілий і стабільний»;

– ціннісний, який відображає ставлення до себе як до члена суспільства і змістом якого виступають ціннісні орієнтації суб'єктивної, соціальної активності.[2.с.56]

Самоставлення – це ставлення до самого себе. [3] Ставлення до самого себе – це осмислене ставлення до власних суб'єктивних утворень, тобто особистісних властивостей. Самоставлення особистості розуміється як складне когнітивно афективне утворення зрілості якого визначається взаємозв'язком і ступенем узгодженості. Його структура складається з двох компонентів «Образ-Я» або категоріальне «Я» і емоційно-ціннісного ставлення до себе – переживання оцінки власної значущості як суб'єкта соціальної активності, які утворюють рефлексивне «Я». Позитивне самоставлення лежить у вірі підлітка в свої можливості енергійність самостійність пов'язане з готовністю до ризику а негативне самоставлення є джерелом різних труднощів у спілкуванні

Підлітковий ранній юнацький період – це етап який є між дитинством і юністю. Проходить він з 10-11 до 16-17 років. На початку цього періоду появляються багато специфічних рис, найважливішим є спілкування з однолітками і прагнення затвердити свою самостійність, незалежність. Е. Еріксон вважає, що саме на цьому відрізку життєвого шляху фізичні якості підлітка стають передумовами для становлення його самоставлення і самоототожнення. Головною небезпекою на шляху до повноцінного розвитку, на думку Е. Еріксона, є уникнення у підлітковому віці відчуття «розмитого» Я. Юнацьке чи дівоче тіло швидко росте і змінює зовнішній вигляд, життя наповнюється новими суперечливими переживаннями, а тому часто провокує розгубленість, песимізм, апатію. Підлітковий вік є періодом найбільшої психологічної репресивності, внутрішньої неврівноваженості. В цьому віці змінюється все починаючи від цілісної особистості. Проблема самоставлення найбільш болючою є для підліткового віку. У підлітковому віці дитина робить значний поступ своєї особистості. Них часто неадекватна та не стійка самооцінка. У підлітків не виникає цілісний Я-образ.

Стійке самоставлення є в основі віри підлітка в свої можливості. А також самостійності і енергійності та очікуванні успішності своїх дій у невизначеній ситуації. Негативне самоставлення виражає труднощі в спілкуванні оскільки підліток с таким ставленням до себе наперед упевнений в тому, що оточуючі ставляться до нього погано. Проблема цінності свого «Я» майже повністю поглинає його увагу, у зв'язку з чим рівень активності підлітка підвищується ускладнюючи вибір адекватного способу взаємодії, поведінка дитини встає ригідною, що зумовлює необхідність дослідження самоставлення підлітків.

Особливості самоставлення досліджується за допомогою таких методик на виявлення уявлень про себе, та її Я-концепція: методика «Q-сортування» (Q-sort) В. Стефансона; «Тест-опитувальника для визначення самоставлення особистості» В. В. Столін С. Р. Пантелеєв, методика «Рефлексивний опитувальник довіри до себе» Т. П. Скрипкіної, методика «Шкала самоповаги» М. Розенберг, методика «Діагностика рівня розвитку рефлексивності» А. В. Карпова, методика «Шкала загальної самоефективності» Р. Шварца, М. Єрусалема, методика «Можливі Я» В. Ромека, Х. Маркус, П. Нуріус в адаптації Г. М. Прихожан, методика «Оцінка потреби у схваленні» Методика Д. Крауна, Д. Марлоу в адаптації Ю. Л. Ханіна, Є. П. Ільїна.

За допомогою методики «Q-сортування» (Q-sort) В. Стефансона. можна вивчити уявлення особистості про себе. Досліджуваному пропонується набір карток з твердженнями або назвами особистісних якостей. Ці карти потрібно розділити на три групи від найбільш характерних до найменш характерних для досліджуваного. Переваги методики полягає в тому, що при роботі з нею досліджуваний проявляю свою індивідуальність реальне «Я» [2]. Метою Тесту-опитувальника для визначення самоставлення особистості В. В. Століна та С. Р. Пантелеєва є визначення емоційного та семантичного змісту ставлення особистості до себе.

Також за допомогою цього тесту можна дізнатися: відвертість, самовпевненість, самокерівництво, дзеркальне «Я», самоцінність, самоприйняття, самоприв'язаність, конфліктність та самовизначеність а також самоповагу, аутосимпатію та самоприниження. Р.

Вайлі пропонує до двадцять методик і діагностичних технік: методи орієнтовані на неусвідомлене нефеноменальне Я; методи спрямовані на аналіз глобального самоствавлення; методи, призначені для соціальних вимірів Я-концепція [1]. Метою методики «Рефлексивний опитувальник довіри до себе» Т. П. Скрипкиної є вимірювання довіри до себе у значущих сферах життя – сімейній, інтимній, соціальних контактах, в навчанні [3]. Методика «Діагностика рівня розвитку рефлексивності» А. В. Карпова спрямована на визначення ступеня розвитку рефлексивності як особистісної властивості; «Шкала загальної самоефективності» Р. Шварца, М. Єрусалема призначена для вимірювання суб'єктивного відчуття особистісної ефективності [1].

Висновки. У підлітковому віці дитина робить значний поступ в усвідомленні своєї особистості, тому самоствавлення у підлітків є необхідним компонентом формування ставлення до людей, до самого себе. Позитивне самоствавлення лежить у вірі підлітка в свої можливості. Самоствавлення являє собою особистісне утворення, яке активно відтворюється самою особистістю допомогою різних компенсаторних тактик. Процес самопізнання є складним і досить суперечливим, самооцінка – часто не адекватна та нестійка.

Дослідження особливостей самоствавлення підлітків здійснюється за допомогою методики «Q-сортування» (Q-sort) В. Стефансона; методики «Тест-опитувальника для визначення самоствавлення особистості» В.В. Столін, С.Р. Пантелеєв, методики «Рефлексивний опитувальник довіри до себе» Т. П. Скрипкиної, методики «Шкала самоповаги» М. Розенберг, методики «Діагностика рівня розвитку рефлексивності» А. В. Карпова, методики «Шкала загальної самоефективності» Р. Шварца, М. Єрусалема, методики «Можливі Я» В. Ромека, Х. Маркус, П. Нуріус в адаптації Г. М. Прихожан, методики «Оцінка потреби у схваленні» Д. Крауна, Д. Марлоу в адаптації Ю. Л. Ханіна, Є. П. Ільїна.

Список використаних джерел

1. Пантїлеєв С. Р. Самоотношение как эмоционально-оценочная система / С. Р. Пантїлеєв. — М. : МГУ, 1991. — 110 с.
2. Прихожан А. М. Диагностика личностного развития детей подросткового возраста / Прихожан А. М.. — М: АНО «ПЭБ», 2007. — 56 с
3. Скрипкина Т. П. Психология доверия: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Т. П. Скрипкина. — М. : Академия, 2000. — 264 с.

УДК 159.942: 159.922.8

ЕМПАТІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ФОРМУВАННЯ У РАННЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Шпраха Л., здобувач ОС «Магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс, РДГУ

Кулакова Л. М., кандидат психол. наук, доцент

Актуалізація нових цінностей в освіті, кардинальні зміни у соціально-культурному житті суспільства вимагають виховання людей нового типу. Становлення особистості, здатної до співчуття, співпереживання, сприйняття емоційних проявів іншої людини забезпечує її успішну адаптацію у сучасному соціокультурному просторі. Розвиток емпатії є невід'ємною частиною формування особистості, виховання у індивіда культури міжособистісної взаємодії, розвитку здатності людини керувати своїми почуттями та переживаннями. Вивчення проблеми емпатії важливе тим, що вона формує успішне входження індивіда в суспільство, допомагає йому адаптуватися, ефективно спілкуватися, взаємодіяти з іншими людьми, оскільки найбільший успіх в спілкуванні мають люди з високо розвиненою емпатією.

Величезна кількість вчених присвятили свої праці вивченню проблеми емпатії, зокрема, Е. Тітченер, Т. Ліппс, Д. Ріццолатті, С. Барон-Коен і С. Вілрайт, В. Косоногов. Різні

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНИУК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «одnodітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗАРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141